

Sugu ei lahku soosta, võsu ei veere kännusta. (Väike-Maarja)

Selleks, et seltsi tegevus selle aasta sügishooajal täie hooga käima läheks, püüab ka PÕLVNEMISLUGU omalt poolt hoogu juurde anda. Peamine on, et kõik seltsi liikmed oleks suuremal või vähemal määral aktiivsed siseelu edendajad vastavalt oma võimetele. Hea ja mugav on kogunemistel istuda ja kuulata, aga ka oma arvamuse väljendamine ja lisainfo küsimine on aktiivsuse näitamine, parem on aga uurimistöös ettetulnud probleemide lahkamine, suguvõsa- või küla/valla kokkutulekute muljete ning teabe avaldamine. Kuna kord kuus toimuvatel kogunemistel on aeg piiratud, siis sõnavõtmine seal tuleks kõne alla ainult väga tähtsa teate edastamisel, seda asendab aga kirjalik jutuke meie oma lehele, mille avaldame kas täielikult, osaliselt või nopetena vastavalt autori soovile.

Väga väärtuslik on abi ürituste korraldamisel selleks, et vähem koormata initsiaatoreid ning rikastada ürituste sisu.

Käesolevas numbris olen juhendina pakkunud lühiselgitust meie biograafilise leksikoni koostamiseks. Ootame arvustust ning täiendusi sellele. Üldiselt võiks lehes olla eelpoolmainitud ka muude artiklite ja sõnumite kohta. Kuna meie, lehe tegijad, oleme hästi kursis tallinlaste tegemistega, siis palume teistelt osakondadelt operatiivset teavet. Suure linna ettevõtmiste kõrval on väga tore, et Nõmme linna(osa) muuseum korraldas juba kolmandat korda genealoogiahuvilistele seda ala tutvustava pärastlõuna. Nende eest võlgname muuseumitöötajate kõrval tänu Reet Niidole. Eelmisel üritusel esines seal ka Pille Mäerand – tänu tallegi.

Täna jätkub lehes V.Mäe jutt viinast ning jääme ootama temalt samalaadseid uurimusi esivanemate teistelt tegevusaladelt. Soola ja viina osas oleme nüüd haritud. Kui samas liinis edasi minna, siis tahaks teada ka leiva, või, õlle ja veini valmistamisest ning nende kauplemisest samal perioodil.

Mõõtudest ja nende vanaaegsetest ühikutest on varem ka juttu olnud, aga iga autor vaatab sellele oma nurga alt ning lisab omalt poolt ka midagi juurde. Sellepärast on tänases lehes ka E. Oja artikkel. On ka lühike pala sellest, kuidas meie eksjuht koos kodu-uurijatega Virumaad avastas.

Avastasin ehmatusega, et me ei ole veel tutvustanud Tartu osakonna uut juhti härra Evald Reintami, kes olevat suur entusiast meie huvialal. Täna parandame selle vea.

Kuna sellel aastal läks manalatele esivanemate elu tõepäraselt kirjeldanud kirjanik Veera Saar, siis on teda meenutanud üks tema kirjandusliku pärandi austaja.

Avaldame veel andmed osakondadest, kellel on regulaarsed kooskäimise kohad ja ajad, et mujalt nende linna sattunud seltsikaaslane saaks seal osaleda.

Jäädvustame oma elulood

Ants Roomets

Juba pikka aega on juttu olnud seltsi liikmete biograafilise teatmiku koostamise vajalikkusest. EGeSi juubeliaasta eel tuleb selle ettevalmistamisega tõsiselt tegelema hakata. Ajalehe PÕLVNEMISLUGU autorite lühielulood on lehes olemas, neid tuleb aga täiendada. Täiendamist vajavad ka andmed liikmeksastujate ankeedil. Siinjuures tahan mainida, et teatmikku on kavas lülitada peale tegevliikmete ka need, kes on erinevatel põhjustel lahkunud. Tegevliikmed peavad oma andmed elulooks vormima ise, teiste omadega peab hakkama tegelema loodav teatmiku toimetuses. Sel juhul tuleb kasutada trükiseid, arhiivandmeid, isiku enda poolt koostatud perekonnalugu/sugupuud, küsitleda perekonna-liikmeid jne. Loodav toimetuses peab koosnema seda ala tundvatest inimestest (bibliograafid ja –fiilid, filoloogid, kooliõpetajad, arhivaarid jne), keda meie hulgas kindlasti leidub. Palun neil minuga kontakti võtta. Igast osakonnast peaks toimetuses olema vähemalt üks liige. Siinjuures palun nende nimed mulle teatada hiljemalt 1.novembriks 2004.

Varasematele üleskutsetele eluloo koostamiseks on reageerinud ainult üks härrasmees. Peale seda, kui ma Tallinna osakonna septembrikuu kogunemisel probleemi järjekordselt ülesse tõstsin, pöördus üks proua minu poole ettepanekuga avaldada lehes näidiskava teatmikku sobiva eluloo koostamiseks. Väga asjalik ettepanek ja suur tänu talle selle eest. Pakun nüüd välja andmed, mida peaks selleks otstarbeks koostatud elulugu sisaldama.

Heaks eeskujuks selle ettevõtmise juures on Tallinna Linnamuuseumi kodu-uurimise ringi biograafiline teatmik 2000.aastast, mida võib leida raamatukogudest (näiteks Tallinnas TPÜ Akadeemilise Raamatukogu Baltika osakonna avariilil).

Soovitav lühielulugu algab täieliku nimega, st nimi selline nagu kehtivatel dokumentidel, andmed nime muutuste sh eestistamise kohta (koos aastaarvuga), naisterahvastel neiupeelvenimi ja korduv-abielu puhul ka vahepeal kasutatud perekonnanimi. Järgneb seltsi liikmekaardi number ja liikmeks astumise aasta, lahkunutel liikmeksoleku periood, seltsist lahkumise põhjus, manalasse varisenutel ka surma daatum ja matmiskoht. Edasi liikme sünniaeg ja koht (linn, asula, maakond, vald, küla), eluaegne põhiamet ka siis kui on praegu pensionär. Samad andmed ka isa, ema, õdede-vendade, tütarde-poegade kohta. Lastelastel, kui nad ei ole iseseisvad, võivad olla ainult nimed. Kui vanavanemad on mingil viisil tuntud võib lisada ka nende andmed. Selle osa järel tulevad: haridustee lühikirjeldus, ameti- või äritegevuse kokkuvõte, teiste perekonnaliikmete saatuse kirjeldus, muud huvid peale genealoogia, autasud/aukraadid/tunnustused, teaduslikud tööd ja kirjanduslik tegevus (ka artiklid). Eraldi näidata tegevus EGeSi liikmena (kuidas seltsielu arendanud, mis ametis on või olnud, aidanud üritusi läbi viia jne). Eluloo lõppu tuleb ka rida – ALLIKAD – st kust eluloolised andmed on saadud ja BIBLIOGRAAFIA – antud liikme trükisilmunud väljaanded või köidetud käsikirjad (kus viimased asuvad).

Erinevalt tavabiograafiatest võiks ju meie kui genealoogiahuviliste elulugudes olla perekondlikud andmed ja sugulussidemed näitamaks põlvkondade vahelist sidet. Tähtis ei ole seejuures mitte eluloo pikkus vaid asjalikkus (näidata lühidalt tähtsam).

Väärib veel märkimist, et eelpoolmainitud kodu-uurijate teatmikus on sees meie praegused liikmed Laine Repnau, Hjalmar Märskä, Helbe Merila-Lattik ja Olev Streff. Palun neil samuti täiendused sisse viia.

Peale minu poolt esialgse ettepaneku tegemist koostada teatmik sellisel kujul on pakutud ka teisi variante aga nendes on olnud palju liigset informatsiooni, mis kasvatab trükise mahtu.

Vabandan, et esitatud materjal ei ole ankeedi kujul, mis soodustaks paremat jälgimist, vaid on ruumi kokkuhoiu mõttes kokkusurutud. Palun toodut kritiseerida või täiendada, aga seda võimalikult kiiresti, sest kaotatud aeg tuleb tasa teha. Ja nüüd asume päevapealt asja juurde ja – HAARAME KOHE HÄRJAL SARVIST!

Mis tehtud, teoksil, tulemas...

Igakuised kokkusaamised toimuvad

Tallinna osakonnal Rüütli tänav 6 iga kuu teisil laupäeval algusega kell 11.00.

Tartu osakonnal iga kuu laupäeval

Viljandi osakonnal on võimalik igaal tööpäeval kella 9-17 aadressil Madara saada konsultatsiooni ning laenutada mikrofilme.

Järvamaa osakonnal iga kuu

Saaremaa osakonnal iga kuu

Virumaa osakonnal iga kuu

Läänemaa osakonnal iga kuu

Uued liikmed 2004 juuni-september

*Tutvustus***Evald Reintam – EgeSi Tartu osakonna juhataja alates 2004.a**

Sündinud 27.01.1932 Kernu vallas Harjumaal

Õppinud Ruila kool, Tallinna 2.Keskool (Reaalkool), EPA veterinaariateaduskond, Moskva veterinaarakadeemia (aspirant)

Kaitsnud bioloogiakandidaadi väitekirja Moskva Timirjazevi Pm Akadeemias 1961

Töötanud EPA veterinaariateaduskonna dotsendina

Õpetanud füsioloogiat loomaarsti ja loomakasvatuse üliõpilastele, kohanemiskursust jm

Uurinud karbohüdraatide ja kõrgemate rasvhapete ainevahetuse ning happelise seisundi iseärasusi veistel

Publikatsioonide kirje (100 nimetust) avaldatud Veter tk-a õppejõudude teaduslike tööde trükiste loeteluna.

Eesti, vene ja ingliskeelsed tööd on uurimisalased, õppemetoodilised (sh õppevahendid), loomakaitsealased jmt

Tegelenud loomaheaolu ja kaitse probleemidega, õppetööalaste loomkatsete asendamisega alternatiivmeetod, arvuti ja internetialase konsulteerimisega teaduskonnas

Perekond: naine – Öie, pojad Olav ja Jaan.

Organisatsiooniline tegevus: Eesti Akadeemiline Loomakaitse Ühing, EuroNICHE esindaja Eestis, Tartu

Sulgpallurite Klubi „Minton“ (ekspresident, auliige), esialgse „Mintoni“ asutaja ja praegune osaline, ajakirja „Eesti Loomaarstlik Ringvaade“ toimetuse liige ja võrguversiooni kujundaja,

Huvid: arvuti ja interneti tavakasutamine, interneti kasutamine õppetöös, sulgpall, loomakaitse eetilised aspektid, poliitika, genealoogia: Harjumaalt pärinevate Reintam(8m)‘ite sugupuu, EGeSi Tartu osakonna esimees.

Kalle Kesküla jutt Virumaa ekskursioonist

Eesti Kodu-uurimise Seltsi suvetuur kulges tänava mööda Ida-Virumaad ja kestis kaks päeva – 10.-11.juuli. Kohe esimene huviobjekt – Kalvi mõis – jättis vapustava mulje, mille pärast tasus Saarest Virusse sõita.

Väga meeldiv mulje jäi ka Purtse kindlustornist ja Mäetaguse mõisast. Õhtupoolikul jõudsimme lisakusse, kus asub maakonna muuseum. See on üsna uus asutus, mille eesotsas entusiastlik Anne Nurgamaa. Seal nägime ka imposantset sugupuud, mille autoriks kohalik prominent Helend Peep.

Õhtuse vestlusringi ajal saime targemaks maakonna rahvusliku koosseisu suundumustest. Kõige enam on venelasi, järgnevad eestlased, vadjalased, isurid, ingerlased jt. Omaette hõim on poluvernikud (poluvertšikud). Need on nagu setud ehk eesti-vene segatõug, aga selle vahega, et setud on õigeusku ja poluvernikud luteriusku. Aastakümneid toimub poluvernikute eestistumine, vene koolid külades kaovad, koha- ja isikunimed muutuvad eestipärasteks.

Õöbisime lisaku Gümnaasiumi internaadis, mis üsna tärnihotelli mõõtu. Hommikul sõitsime mööda Peipsi põhjakallast Vasknarvani välja. Reis lõppes Toila-Oru pargi ja seal asunud presidendi residentsi säilmete vaatamisega.

Veera Saarest Ruth Teder

Saar, Veera-Alise 28(15).03.1912 – 20.07.2004(aastani 1936 Dö(ö)ring). Veera Saar sündis Jamburgi lähedal Tikapesa asunduses Niinemäe talu peres. Ta vanemad olid välja rännanud Virumaalt, perekond opteerus Eestisse 1919.

Minule on teada tema eluloost periood, mil ta tuli Jäneda Põllunduskeskkooli eesti keele ja kirjanduse õpetajaks. Magistrikraad oli juba olemas, õpetajana küps, õpilaste seas lugupeetud ning teisi arvestav pedagoog, sellisena on minu ema teda iseloomustanud. Minu ema, Selma Vernik ja õpetaja Veera Saar olid üsna pika aja nimetatud kooli kaks naishinge suures meesperes. Minu isa Joann Luks oli õppurite hulgas, nii nagu ka Veera Saare vend õppis samas koolis. Oli aasta 1942, kooli oli tulnud direktoriks Alfred Koljo, väga meeldiv ja tark mees.

Jäneda oma omapärase looduse, parkide ja paljude järvedega oli kenaks paigaks ka noortele, tutvumiskohaks ja kuramaažiks loodud. Veera Saare õpetaja-aeg kujunes pikaks, nendest Jänedal oli ta 1942-59. Veera Saare abikaasa töötas Aegviidu metskonnas. 1946 loobus sellest ja läks pikemaks ajaks Tartusse õppima. Perekonnas olid ka juba tütar ja poeg. Astunud üle klassi lävepaku sai Veera Saarest pühendunud õpetaja ja tihti hiljem heitis ta enesele ette, et lapsed pidid endaga ise toime tulema. Juba varemgi tekkis tal vajadus kirja hakata panema nähtut-kuuldu. Romaanides „Lõokesed taeva all“ 1959 ja järjena kirjutatud „Üle allikate“ 1963 olidki suuresti valminud kujutades kohalikku olustikku ja noori. Tundub, et Veera Saare tegelaskujud on võetud elu reaalsusest. Ka romaan „Ukuaru“ (Ed. Vilde nimelise kolhoosi auhind 1979) kujutab ju tegelikult kohalike laanetalude elu, Minna Lepa eluvõitlust ja samas ka paikkonna inimesi. Kes on lugenud romaani „Kraakivi mägi“ 1987, teab et eesti väljarändajate elu peterburi kubermangus oli ju Veera Saare vanavanemate ja tema ema-isa lugu. Teine raamat „Maa hind“ 1990 aga Peipsi-taguste eesti talude sattumine kolhoseerimise ja küüditajate küüsi.

Kirjaniku mälestusraamatust „Neid ammuseid aegu“ 2000, saame teada, et V.Saar on pühendanud palju aega ka arhiivitööks, andes väga põhjaliku teabe oma kahest vanaisast, Jaan Hansu poeg Döring (1846-1919) ja Eduard Jüri poeg Schneider (1868-1949) ning nende sugupuust. 1958. aastal koliti Jänedalt Arukülla, kus majajehitus oli veel poolik, kuid nüüd on see olnud põliskoduks Veera Saarele ja tema perele.

V. Saar on end nõnda väljendanud: „Kuid ükskõik, kus ma käisin või seisin, mida ma nägin või kuulsin, kõikjal toetas mind teadmine, et kusagil Eestimaa mändide all on üks väike maja, mu kodu, kus mind oodatakse. Ei ole maailmas midagi rõõmustavat, kui jõuda võõrsilt koju.“

Soovitame lugeda

Indrek Rohtmets. KULTUURILOOLINE EESTIMAA. Teejuht. Varrak 2004.

Kaks kõrgharidust (bioloog ja ajakirjanik) saanud autor ütleb, et raamat on sündinud huvist kodumaal matkamise ja kultuuriloo mõtestamise vastu. Ta toob võrdluse, et Eesti kultuurilugu on mitmekihiline ja kirev nagu rahvariidemuster. Raamat on autori sõnul ühtviisi hea teekaaslane igas Eestimaa nurgas ja keskendub rohkem külale kui linnale. Kolm suuremat linna on teosest väljas, kuna need kasvataks mahu vähemalt kahekordseks. Olgugi, et iga 15 maakonna kohta on ka väike kaardike, tuleb reisimisel kasutada täpsemat atlant. Kirikute, mõisate ja ka tähtsamate mälestusmärkide kohta on ilmunud põhjalikumaid raamatuid (ka teejuhte), aga sellesse on autor püüdnud lülitada ka vähemtähtsaid ja unustatud kultuuriloolisi objekte. Juttu illustreerivad rohkearvulised kvaliteetsed pildid-fotod. Põgusalt või pikemalt on peatatud ligemale 1000 paigas ja fotosid on 700.

Vaadates raamatut genealoogia vaatevinklist leiab sealt tuntumate ja vähemtuntute nimede kõrval ka arvatavasti enamusele meist täiesti tundmatuid nimesid, nendele püstitatud mälestusmärke-tahvleid.

Näiteks Määru metsaülemate kivisse on raiutud üle 20 metsaülema nime, Põlva kirikaias on hauakivi Gustav Adolph Oldekopile (esimene eesti keeles kirjutatud ajakirjanik), Tuhala looduskeskuses asub ka mälestusmärk karstinähtuse uurijale geoloog Ülo Heinsalule jne.

Väljavõtteid loetust...

Peeter Corey Kuidas sugulastega hakkama saada. Egmont Estonia 2002.

Peatükk Sugulaste välimääraja

Võib-olla arvad sa, et teie perekond on väike, aga kui sa näiteks võidad Wimbletoni tenniseturniiri, siis avastad endal terve armee vanaisasid-emasid, vanatädisid-onusid, tädisid, onusid, nõbusid, nadusid, näälasid ja naabreid, kes nimetavad ennast tädik (või onuks), kaugeid tädi- ja onulapsi, kes kunagi elasid sinu lähedal, aga siis kolisid kaugele ja on nüüd tagasi tutvust uuendamas, kaugeid tädi- ja onu-lapsi, kes on koguni kaks korda ära kolinud ja nüüd selle võrra kindlamini otsustanud suhteid uuendada; seega inimesi, kellest sa üldse

kuulnudki ei olnud! Säärases olukorras ongi käesolev raamat eriti kasulik. Järgnevatelt lehekülgedelt leiad sa lisaks sagedamini esinevatele sugulastele ka mõne säärase kirjelduse, kellega sa loodetavasti ei kohtu!

Osakondadevahelisest koostööst Jaan Tagaväli

Olles nüüd Eesti Genealoogia Seltsi juhatuses tegev koordineerivõimekuna, tahaksin lehelugejatega jagada mõningaid mõtteid meie erinevate osakondade koostöövõimalustest.

Kõigepealt teeme meie osakondades lühiülevaate, alustades kõige väiksematest.

Järvamaa, Läänemaa ja Virumaa osakondades on igapähe umbes 20 liiget. Osakonnad on hiljuti Tallinna osakonna baasil loodud ja väikesearvulised. Kuna osa inimesi elab kooskäämise kohast kaugel, siis osaleb igas osakonnas koosolekul tavaliselt kümnekond liiget, mõnikord ka rohkem. Uuritakse peamiselt oma maakonnast pärit suguvõsasisid. Osakondade juhid käivad sageli Tallinna koosolekul, seega on nende omavaheline kontakt ja samuti side Tallinna osakonnaga hea.

Pärnu ja Saaremaa osakondades on kummaski umbes 30 liiget, Pärnus siiski veidi rohkem kui Saaremaal. Nende tegevus sujub ladusalt. Uuritakse samuti valdavalt oma maakonna suguvõsasisid, aga Pärnus uuritakse lisaks ka päris palju Läänemaa suguvõsasisid.

Tartu osakonnas on ligikaudu 50 liiget. Nende suur pluss on Ajalooarhiivi olemasolu Tartus. Möödunud hooajal vahetus osakonna juhatuse koosseis. Tartu osakond ühendab lisaks praeguse Tartumaa territooriumil elavatele uurijatele ka Jõgeva-, Põlva-, Valga- ja Võrumaal elavaid genealoogiahuvilisi. Uuritakse peamiselt ajalooliste Tartu- ja Võrumaa suguvõsasisid.

Viljandi osakonna nimekirjas on umbes 110 uurijat. Koosolekul käib tavaliselt kolmandik kuni pool liikmeskonnast. Osakonna põhiprobleem on, et liikmeid on palju ja mitmed ei käi koosolekul. Seepärast paljud ei tunne üksteist. Valdavalt uuritakse Viljandimaa, aga ka Pärnu- ja Tartumaa suguvõsasisid.

Tallinna osakonnas on praegu peaaegu 280 liiget, seega moodustab osakond poole seltsi liikmeskonnast. Koosolekutest võtab tavaliselt osa sadakond inimest, mõnikord veidi rohkem, mõnikord vähem. Peaprobleem on see, et osakond on suur ning inimesed enamasti ei tunne üksteist. Seepärast võib esmakordselt koosolekule tulnu jääda justkui üksik, ta ei tunne saalis mitte kedagi ning võib järgmistel kordadel hoopiski tulemata jääda. Sellest tuleneb ka teine suurearvulise Tallinna osakonna häda – palju on nõ „surnud hingi“, kes ei käi mitte kunagi koosolekul ning kellel on liikmemaksudega probleeme. Tallinna osakonna eripära võrreldes teiste osakondadega on veel see, et uuritakse kõikidest maakondadest pärit suguvõsasisid. Seega peaks osakonnal olema kokkupuutepunkte ükskõik millise teise osakonna uurijatega.

Koostöö on meie seltsi puhul eelkõige infovahetus. Seda, mis seltsi erinevaid osakondi ühendab või ühendada võiks, on päris palju. Loetleme need võimalused siinkohal üles:

1. Varasematel aastatel
2. Seltsi koduleht
3. Osakondade kodulehed internetis
4. Suguseltsi list
5. Seltsi
6. Seltsi juhatuse
7. Seltsi aastakoosolekud
8. Muud üleseltsilised üritused
9. Osakondadevaheline jooksev
10. Erinevate osakondade
11. Uurijate ja uuritavate nimede andmebaas

Sellel viimasel võimalusel tasuks peatuda veidi pikemalt. Paljude muude meie seltsi väga oluliste tegevussuundade hulgas on oluline kokku viia ühiste huvidega seltsiliikmed – ehk teisisõnu aidata üksteist leida neil uurijail, kellel on olemas vastastikku huvipakkuvaid andmeid. Teatavasti on uuritavate nimed andmebaasile aluse pannud ja täiendab seda jätkuvalt meie seltsi juhatuse liige härra Harry Tuulik. Tema poolt on ära tehtud väga tänuväärne töö ning palju jõudu talle selle tegevuse jätkamisel ka tulevikus.

Aga kõik meie hulgast võib-olla ei oskagi seda andmebaasi hinnata kui võtit omavahelisele koostööle. Igatahes kurdab Harry juba pikemat aega, et nimede andmebaas on muutumas üha enam ja enam Tallinna osakonna uurijate andmebaasiks. Teiste osakondade uurijate poolt antakse uusi uuritavaid nimesid paraku vähe. Kuid mida rohkem koguneb uuritavaid nimesid, seda suurem on tõenäosus, et ühe ja sama suguvõsa uurijad teineteiste leiavad.

Teiseks võimaluseks oma uurimistööd edendada on välja selgitada, kes teistest uurijatest uurib veel meile huvipakkuva kihelkonna suguvõsasisid ja siis nende uurijatega kontakti luua. Sageli on ju nii, et uuritavate nimede andmebaasis konkreetne perekonnanimi puudub, kuid hiljem selgub, et teise uurija andmekogus on siiski sellenimelised olemas.

Samal teemal erinevate osakondade juhtidega nõu pidades oleme jõudnud ühisele seisukohale, et osakondade koostöö uurimise vallas on võimalik ja vajalik ning uurijate-vaheline andmevahetus aitab lõppkokkuvõttes meie igäihte uurimistööle kaasa.

Eriti hästi on ideega kaasa tulnud Tartu osakond, kelle kodulehel on praegu üleval info mõnede Tartumaa kihelkondade uurijate ja nende poolt uuritavate nimedega. Oleme leidnud, et seal võiks olla esitatud sama teave kõikide Tartu- ja Võrumaa kihelkondade kohta.

Imselt oleks hea, kui tulevikus ka Pärnu osakonna kodulehel info Pärnumaa üksikute kihelkondade uurijate ja nende poolt uuritud nimede kohta ja Viljandi kodulehel Viljandi kihelkondade kohta. Tallinna osakonna kodulehel võiks olla kajastatud ajaloolise Harjumaa kihelkondade uurijad ja uuritavad nimed seltsi üksikute osakondade lõikes. Kahjuks puuduvad meil teiste osakondade kodulehed.

Siiski ei asu me täna täiesti tühjal kohal. Praegu on Tallinna osakonna kodulehel olemas teave kõikide Eesti maakondade uuritavatest nimedest, harjumaa osas on sama info välja toodud lausa üksikute kihelkondade lõikes. Seal on võimalik igäihel endale huvipakkuv teave välja sõeluda. Samuti on uuritavate nimede andmebaasist olemas paberil väljatrükk Akadeemilise Raamatukogu baltika osakonnas.

Lõpetuseks toome ära, kui palju on Eesti Genealoogia Seltsi liikmete hulgas erinevatest ajaloolistest maakondadest pärit suguvõsade uurijaid. Kuigi Hiiumaa ei olnud eraldi maakond, esitame tema uurijate arvu Läänemaast eraldi. Kuna täpseid arve on raske välja tuua, siis on kõik arvud ümardatud.

Viljandimaa suguvõsade uurijaid on umbes 180

Harjumaa 120	Järvamaa 80
Pärnumaa 100	Läänemaa 70
Tartumaa 100	Saaremaa 70
Virumaa 90	Hiiumaa 30
Võrumaa 90	

Kokkutulek Lahemaal

Alviine Kask

Päikeselisel 21.augustil toimus Lahemaal, Viitna järvede vahetus läheduses, Vallikraavil, Kask'ede suguvõsa kokkutulek. Viitna-Kadrina maantee kolmandal kilomeetril tähistas erimärgistusega lipp metsavahelise tee algust, mis viis kogunemispäika.

Kokku tuldi Valgast Harjuni ja Saaremaalt Viruni. Üks kodumaine soe ja sõbralik koosolemine. Kohal oli 64 inimest. Heisati riigilipp, lauldi selleks puhuks sobivaid laulud ja kindlasti Fr. Schuberti „Üks kask meil kasvas õues“. See laul on nagu suguvõsa hümn, kasutusel igal pidulikul kogunemisel. Vappi meil pole, aga kasepuu on suguvõsa sümbol. Kõik, kes on rajanud oma kodu, on istutanud kase koduõuele, kui seda seal enne ei olnud. Nii tehti kaugetest aegadest alates, sellest see perekonnanimigi.

Suguvõsa juured on Viljandimaa viljakas pinnases. Suguseltsi esiisaks peame Kõrweta (Korweta, Kerweta) talu Jaaku (1734-1808), Pilistvere kihelkonnas, Kõo vallas. 1826. aastal oli tema poegade ja pojapoegade näol 13 meessoost järglast, kes said perekonnanimeks Kask. Selle mehe sugupuukoostamisega tegelen.

Kokkutulek oli mõeldud Tõnis Kase (1874-1950) ja Elise Sinika (1881-1963) järglastele. Kuna nende kaksiktütred Elise ja Eva on veel meie hulgas. See ettevõtmine oli nende laste algatus.

Varem kasutusel olnud mõõtudest

Enn Oja

Omaaegsetes ürikutes ja dokumentides leidub sageli tänapäevaks ununenud mõõtude ja kaalude nimetusi. Muidugi on huvitav teada saada, mis ühe või teise nimetuse taga peitub, mida see tänapäevases „vääringus“ maksab. Meetermõõdustik hakkas teatavasti Eestis kehtima just 75 aastat tagasi – 1.jaanuaril 1929. Kuni selle ajani valitses mõõtude-kaalude osas rohkesti segadust ja kaugemates maanurkades võis igal mehel olla oma mõõdupuu.

Üldiselt olid Eestis enamasti kasutusel vana tsaari-vene mõõtude-kaalude süsteem, ent kubermangudes (Eestimaal ja Liivimaal) võis seegi olla erinev (näiteks tallinna vakk ja riia vakk, tallinna toop ja riia toop jne). Peale nende kasutati ka mitmeid vanu eesti mõõte (adramaa, tünder, matt, külimit jt). Toetudes vanades kalendrites avaldatud andmetele pakuks neist mõningase valiku.

Pikkusemõõdud:

Tegelikkuses oli penikoorem Eestis suhteliselt vähe kasutusel. Ta pikkuseks loeti 7 versta ehk 7,4676 km. Soomes võrdus penikoorem 10,66 km, Rootsis – 10,68 km, Taanis – 7,53 km ja saksa penikoorma pikkuseks oli 7,50 km. Igapäevases kõnepruugis kasutati vana vene pikkusemõõtu verst = 500 sülda = 1,067 km. Käibel olid veel süld = 7 jalga = 3 arssinat = 2,133 m; jalg = 12 tolli = 30,48 cm ja toll = 10 liini = 2,54 cm. Kasutusel olid ka arssin = 28 tolli = 71,12 cm (vana türgi päritoluga pikkusemõõt Venemaal), riide mõõtmisel küünar = 12 verssokit = 21 tolli = 53,34 cm (tallinna ja riia küünar olid veidi erinevad); maamõõdu küünar = 2 jalga = 60,96 cm. Pikkusemõõduna oli vähem tuntud kortel = ½ küünart = 26,62 cm (nimetus enam kasutusel mahumõõduna), vene pikkuseühik verssok = 4,45 cm ja inglise päritoluga liin = 2,54 mm (näiteks petrooleumilambi klaasi läbimõõdu määramisel).

Pinnamõõdud:

Vana vene dessatiin nimetati Eestis tiin = 2 uut tallinna tündrimaad = 6 tallinna vakamaad = 2,94 riia vakamaad = 1,5 tülbast ehk postivahet = 2400 ruutsülda = 1,0925 ha ja oli pinnamõõduühikuna talude päriseksostmisel laialdaselt tuntud. Et selles esineb erinevusi, tuleb teada kuhu kubermangu üks või teine mõis ja talukoht kuulus. Pinnamõõduna levis ka tallinna tündrimaa = 0,627 ha; riia tündrimaa = 1,4 riia vakamaad = 35 kappa = 0,520 ha.

Paljukasutatud oli vakamaa (tallinna vakamaa = 400 ruutsülda = 0,18 ha, riia vakamaa = 25 kapamaad = 0,37 ha). Vähemate pindade puhul kasutati ühikut kapp, mis võrdus 148,7 m². Juba Vana-Eestis kasutusel olnud pinnamõõtja maksustamisühik adramaa (saksa keeles Haken) võrdus 80 taalri ehk 12 päevamaaga. Omapärane pinnahük oli taaler (90 rootsi tenga). Sõltudes maa väärtusest hinnati 1 taaleriks 1,40 vakamaad I numbri maad – 1,68 vakamaad II numbri maad – 2,10 vakamaad III numbri maad – 2,30 vakamaad IV numbri maad. Talude päriseksostmise ajal määras mõisnik ostetava maa hinna lähtudes selle väärtusest.

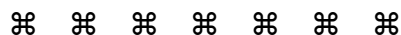
Raskusmõõdud

Linakaubanduses oli kasutusel kaal (perkovits) = 10 puuda = 163,80 kg ja vähemal kaalumisel leisik (ka leisikas) = 20 naela = ½ puuda = 8,19 kg. Enamasti olid käibel vene raskusmõõdud puud = 40 naela = 16,38 kg ja nael = 409,5 gr (vene nael), saksa nael 500 gr. Vähemate koguste kaalumiseks (näiteks apteekides) olid unts = 29,86 gr, lood = umbes 13 gr, solotnik = 4,26 gr ja skruupel = 1,24 gr.

Mahumõõdud:

Endisaja suurimaks mahumõõduks oli säilitis (tallinna säilitis = 24 tündrit = 3188 l). Viljamõõduna oli kasutusel tünder = 2 riia või 3 tallinna vakk = 133 l. Ka mahumõõt vakk oli erinev: riia vakk = 6 külimittu = 54 toopi = 66,41 l ja tallinna vakk = 3 külimittu = 6 matti = 36 toopi = 44,27 l. Endistest eesti mahumõõtudest olid käibel veel külimit (12 toopi = 13,2 l) ja matt (6 toopi = umbes 7 l), vene viljamõõtudest sestvert (209,91 l) ja setverik (26,23 l).

Vedelikumõõtudena leidsid kasutamist vaat = 40 pange = umbes 492 l, pang = 10 toopi = 12,29 l ja vene mõõt karnits = umbes 3,28 l. Enim oli käibel toop : Põhja-Eestis tallinna toop = 1,1864 l, Liivimaal riia toop = 1,3216 l ja hiljem (eriti linnades) vene toop (nn kruška) 1,23 l. Vähema mõõduna oli käibel kortel = ¼ toopi = umbes 300 gr. Kaks viimast leidsid kasutamist ka kõrtsides. Kui kuraasikas talumees üle läve astudes kõrtsmikule hüüdis: „Toop õlut ja kortel viina!!“, siis oli see ikka üsna vägev hakatus, millele tükki peatselt lisa tulema. Aga kahjuks said seejärel kõrtsidest alguse ka mitmed kohtuasjad ja just nii joodi tookord maha mõnedki talud.

Kes oli...

Hobuseparisnik (parisnik) – hobustega sahkerdaja (parseldaja), hobustega hangeldaja. Hobuseparseldamine oli üks mustlaste põline elatusala, aga sellega tegeles ka eesti külamehi. Sageli müütasid parisnikud ka varastatud hobuseid.

Talupidajate perekonnaloos on tihti juttu pettasaamisest hobuse ostmisel parisnikult (hobuse turgutamine enne müüki, pettused hobuste hammastega jne).

Juuru, Koeru, Jõelähtme ja Järva-Madise kihelkondade murdes tähendab paris vahekasu. Võimalik, et sealt saigi alguse sõna parisnik.

Eesti kirjakeele seletussõnaraamatus on toodud sellised sõnakasutused nagu: „Vahib tüdrukut nagu parisnik hobust“ ja „parisnik müütab laadal hobuseid“.

Asjakohast nalja

Kord kirikuõpetajate seminaril, kus esines mitmeid tunnustatud usuteadlasi, ütles üks nendest oma loengu elavdamiseks: „Minu elu parimad aastad veetsin ma naise käte vahel, aga see polnud minu naine.“

Kuulajad olid šokeeritud.

Professor jätkas: „Ja see naine oli minu ema.“

Kirikuõpetajad purskasid naerma ja loeng möödus edukalt.

Mõne aja pärast otsustas üks kirikuõpetaja kuulnud nalja oma jutluses kasutada. Ühel päikesepaistelisel pühapäeval, nõjatunud ebalevalt kantsli servale, üritas ta nalja meenutada.

Otsustavalt ütles ta: „Parimad aastad oma elus olen ma veetnud teise naise käte vahel, kes ei olnud minu naine.“ Kogudus vakatas. Peale kümnekonna sekundilist nalja teise poole meenutamist, oli pastor sunnitud tõdema: „...ja mulle ei meenu, kes see naine oli.“

Väljavõtteid loetust...

Oskar Kruus. Tabamatu armastus.

„Kuna ma ei tea ajaloost midagi“, jätkas Ita, „olen tahtnud hoopis teilt küsida, mis huvitavat võivad pakkuda vakuraamatud ja surmameetrikad, millele te nii palju aega kulutate? Seal ei ole ju muud kui ainult nimed, daatumid ja kriipsud.“

„Aga iga nime ja kuupäeva taga on ju ometi kunagi elanud inimene, iga vakuraamatu kriips tähendas orjusekoormat mõisapõllul. Möödunud nädalal leidsin ma üles isegi oma viienda põlve vanaisa, järgmistel päevadel sain ma veel teada, et tal sündisid poeg Tõnis ja tütar Ano ning et ta suri mihklikuu 6. päeval 1805. aastal. Ainult kolm rida kirikuraamatutes ühe inimese kohta. Aga ometi on selle taga terve inimese elu. Ma olin hirmsasti vihane selle laisa pastori peale, kes kindlasti õgis minu esiisa kasvatatud vilja, aga ei viitsinud neidki kolme rida korralikult kirjutada. Näiteks ülestähendus abielumeetrikas on nii hooletult tehtud, et ma oma vaarema nime täpselt ei saanudki selgeks. Aga kindlasti oli sel naisel raske, kui ta 22-aastaselt kahe lapsega üksi jäi. Ma võin ainult kujutleda, kuidas ta mees mõisatallis surijaks peksti.“

Aga näe, see kange ema pidas vastu, kasvatas üles oma Tõnise ja tänu sellele võin ma nüüd katsuda teatist hankida nende elujärjest. Jah, kui palju muret ja valu, aga ka rõõme on peidetud nendesse vanadesse mõisa- ja kirikuraamatutesse, milliseid romaane ja draamasid võib aimata nende väheste ridade tagant!“

Ita Lööne kuulab huvitatult, ta pole kunagi osanud vanu ürikuid niisuguste silmadega vaadata.

„Õpikud pakuvad ainult ajaloo üldjooni, aga konkreetsete inimeste teod ja elukäigud jäävadki järeltulevatele põlvedele teadmatuks. Ja igal sammul võid siin komistada vastamata küsimustele. Kui näiteks võtta kätte hans Kruusi ülevaade Pühajärve sõjast või tema suur monograafia Lõuna-Eesti talurahvarahutustest, siis kummaski ei mainita Kaga Reinu nime – teda lihtsalt ei ole karistusalluste nimekirjas. Kuid rahvalaulu „Eesti mees ja tema sugu“ ühes kõrvalvariandis, mida on Otepäält paar korda üles kirjutatud, esineb värsirida, et „Kaga Rein sai kaitssada“. Aga Rein Mõttus Kaga talust on ajalooline isik, ta esineb nii personaalraamatuis kui kirikumeetrikates ning veel tänapäevalgi asub Väikese Munamäe jalal Kaga talu. Kui nüüd algavadki küsimused. Kolmkümmend Pühajärve sõjast osavõtnut karistati kadalipus viiesaja hoobiga, nagu tõendavad ametlikud dokumendid. Miks anti aga Kaga Reinule kakssada hoopit? Ja kes üldse saatis Reinu karistatavate hulka, kui teda kohtuotsuses ei esine? Mis ebaseaduslik arveteõiendamise see oli? Keegi ei tea. Mina ka ei tea, Kaga Reinu järeltulijadki ei tea. Aga huvitav oleks ka niisugustele küsimustele vastata.“

Viinast Väino Mäe

XVIII sajandi lõpuks oli 85 % mõisatel viinaköögid, mille toodang läks enamjaolt Venemaale (isakese tsaari sõjaväele esmajoones), aga osalt ka mõisa endi kõrtsidesse.

Üheks suuremaks „märjukese“ tootjaks oli Raadi mõisa omanik Karl von Liphart (1719-1792), müües 1786. a juba 12 400 pange viina.

Aruannetest selgub, et 1799. aastaks oli Liivi- ja Eestimaa kubermangudes 731 viinakööki tootes aastas 680 000 pange 500 viina.

1800-aastate alguses alanud tööstuse arengu tõusuga täiustus ka viina tootmise tehnoloogia. Sellega tegelesid paljud keemikud, füüsikud, isegi Tartu Ülikooli rektor Georg Friedrich Parrot (1767-1852) leiutasid 1801. a piirituse destilleerimise. Andreas Lamberti ettepanekul alustati piirituse tootmist aurujõul töötava destillatsiooni seadme ja uut tüüpi aurude jahutajaga. Loodi seade virde valmistamiseks. 1817 moderniseeriti Raadi mõisa viinaköök piiritusetehaseks. Viru kreisi mõisad olid siiski kõige suuremad viina tootjad. Kas oli selles „süüdi“ mõisnik, kes sundis talupoega omal maal kartulit kasvatama ja saagi mõisale andma või olid siinsed parunid kulla järel suuremad ahnitsejad. Eks rolli mängis ka tunduvalt lühem tee Peterburi võrreldes teiste kreisidega.

Nii tehti Virus 1805.a 100 tiinu maa kohta 221, Harjus 175, Järvas 161, Läänemaal 121 pange „tulivett“. Uuenduste ja tehnoloogia täiustamisega jõuti Eestis 1850. aastaks juba esmakordselt puhta piirituse valmistamiseni.

Aktiisiseadus 1863 kehtestas viina valmistamisele ranged nõuded, soodustas vanade seadmete asendamist uutega aga alanes ka viina hind soodustades joomist.

Kui 1850-aastatest algab enamikes mõisates viina tootmine kartulist, eksisteeris Eestis juba 1423kõrtsi (neist maal 1112) ja nende arv suurenes pidevalt. Paljudel mõisatel oli igas külas kõrts, mõnes – nagu Malla mõisa Iila külas 32 pere kohta - 2 kõrtsi.

Järjest suureneva viina tootmisega, muidugi esmalt joomisega, täiustatakse vanu viinakööke, aga avatakse ka uusi tehaseid. Nii avas 1876.a parun Alfred Rosen (1850-1921) Vihterpalust kompanii Rosen ja Ko poolt Rewalis sadama lähedal uue piiritusetehase ühendades 1913.aastaks sellesse 300 vabrikanti.

XIX sajandi lõpuks oli Eestis juba 277 piiritustehast.

Jääb lisada, et viina tootmise kõrgperioodil 1891-92 põletati seda 3 677 655 pange.

Piirituse tootmise uus etapp algas peale sõdu 1920.a siis rajatud Kartuliühistute Liit sõlmis valitsusega viina tootmiseks lepingu. Nii turgutati loodavaid talusid tooraine tootmisele ja sellega ka viina toodangu suurenemist. Algas konkurents viina tootjate vahel, kus ellu jäid tugevamad. Sõdadega I Maailmasõda ja Vabadussõda rasked ajad üle elanud mõned tehased nagu Rosen ja Ko sai teistele vääriliseks võistlejaks.

Sortimendi laienemist ja kvaliteedi tõusu kinnitavad paljud uued „margid“. 1924 tunnustati Rosen ja Ko toodang Pariisi konkursil koguni kuldmedali vääriliseks.

Guinnessi rekordite raamatu „Joogid ja narkootikumid“ registris kirjutatakse: „1918-1940 müüs Eesti viinamonopol 98 % kartulipiiritust ja see on kangeim, mis maailmas üldse valmistatud.“

1941-1945 aastatel hävines 58 piirituse tehast Eestis. Enamikus nende taastamist alustati kohe peale sõda. Need allutati 1971 asutatud tootmiskoondisele „Liviko“, milline tootis 1976. a 15,36 miljonit liitrit toorpiiritust ja 19,24 miljonit liitrit viina mitmete „markidena“.

(Järgned järgmises PL-s)

Mida me teame Virve Oravast Ants Roomets

Raamatus VIRU VÄGEVAD 1900-2000 on leheküljel 58 Virve Oravat (sünd 11.12.1930) nimetatud Virumaa tuntuimaks suguvõsaurijaks. On mainitud, et ta on nii Eesti Kodu-uurimise kui ka EGeSi liige, aga esimese kodu-uurijana saanud Kultuurkapitali preemia. Raamatu väljaandmise ajaks oli ta koostanud üle 80 sugupuu, mis on vormistatud graafiliste lehtedena. On öeldud, et ta ei tunnista sugupuuks seda, kus ka naisliin pole lõpuni tehtud ning daatumite asemel pelgalt aastaarvud.

Palju meie oleme tema sellest loomingust näinud?

Eeskujuks olevat talle olnud Alutaguse teenekas kodu-uurija August Martin. Kas ka tema oli ühtlasi genealoog? Veel sellest raamatust: "Kõigile osavõtjatele on jäänud unustamatud mälestused suurejoonelistest suguvõsakkokkutulekutest, mille korraldamises Orav on ületamatu. Pole vist liialdus öelda, et tänu just tema tegevusele on oma juurte otsimise vajadus sõdadest räsitud Alutagusel väärtustunud." Uurimispiirkonnad on olnud tal Vaivara ja Jõhvi kihelkonnad ja Narva-Jõesuu.

Töödest on nimetatud "Narva-Jõesuu kodu-uurija pilguga" ja sama Vaivara kohta. Pooleli olid siis käsikirjad "Vaivara põlispered" ja "Jõhvi kihelkonna Edise mõisa all olnud põlispered".

Kas need on tänaseks lõpetatud? Pealkirjade järgi on need puht suguvõsaurimuslikud. Kas võiks selts teenekat suguvõsaurijat abistada nende publitseerimisel?

Vabandus

Läbi lehe 7 numbri (1998.a NN 37-43) jooksnud järjejutt kannab pealkirja „Kuidas Kolga valla mehed Venemaal Simititsa asunduse rajasid“ ning põhineb Emma Takise isa Peeter Odenbergi mälestustel.

Teine selline kirjutis on Johannes Mardi käsikirjaline „Mälestusi Simititsa Eesti asundusest.“ Selles on palju fotosid. Asub Eesti Teaduste Akadeemia Keskarhiivis F 29 N2 S8.

Veel on sellest asundusest ülevaatlik arenemiskäigu kirjeldus omaaegses Peterburi eestikeelses „Pealinna Teatajas“, 1916.a alates nr 104(järg nr 107,108,110,114,122,133), mille autoriks on P. Odenbergi õepoeg Peeter Lindvest ja mida saab lugeda Rahvusraamatukogu arhiiviosakonnas.

Eelmises Põlvnemisloos artiklis „“ on väidetud, et Anne-Reet Väljataga on püstitanud Endla Nugise hauale hauasamba. Tegelikult oli samba püstitajaks

~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~

Õnnitleme

Hilja Villberg - 20. november - 80

Evi-Adeele Laiveer - 13.oktoober - 75

Velli Loos 22.oktoober - 75

Valve Kadak - 11.november - 75

Jaan Malla - 18.november - 75

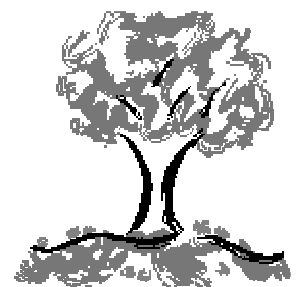
Erik Heinmaa - 75

Maie Klammer - 21. oktoober - 70

Leida Iir 30.oktoober - 70

Aino Lepik - 4.oktoober - 65

Enn Ellandi - 20.november - 50

Meie autorid

Heli Merimaa

Alviine Kask

Olen sündinud 16.septembril 1930. aastal Tallinnas, töölis perekonnas, perekonnanimeks Lunter. Alghariduse sain Tallinna 21. Algkoolis. Selle lõpetamise järel 1945. a astusin Tallinna Õpetajate Seminari, mis muudeti mõne aasta pärast Tallinna Õpetajate Instituudiks. Lõpetasin selle bioloogia-geograafia erialal 1951.aastal. Sügisel suundusin tööle Haapsalu rajooni Nõva 7-kl. Kooli, kus õpetasin erialaaineid, eesti keelt ja kehalist kasvatust.

1952.a abiellusin Tõnis Kasega.

Alates 1952/53 õppeaastast on minu töökohaks olnud kuni pensionile jäämiseni 1985. aastal, Tallinna 1. Keskkool, GAG – Gustav Adolphi Gümnaasium.

Pedagoogilise kõrghariduse omandasin kaugõppe teel Tallinna Pedagoogilises Instituudis, mille lõpetasin 1962. aastal. Omandasin keskkooli bioloogia-keemia õpetaja kutse.

Olen kasvatanud ja koolitanud kaks poega. Olen viiekordne vanaema.

Esimene kokkupuude genealoogiaga oli 2003.aastal, mil minu isapoolse vanaema sugulased tutvustasid oma uurimistööd. See oli huvitav ja mulle seni tundmatu. 2004.a astusin Eesti Genealoogia Seltsi liikmeks, et saada selleks tööks vajalikke teadmisi.

Teadsin, et minu isapoolsed sugulased – Lunterid – on põlised hiidlased ja suulise pärimuse järgi Rootsist Hiiumaale elama asunud. Uurin nii Kask'ede kui ka Lunterite suguvõsa.

Laualehe toimetus:

Toimetaja: Ants Roomets

Tehniline toimetaja: Eva Niglas

Toimetuse liige Ants Härma

Kirjad: 12614, Akadeemia 70 – 13

Telefon: 677 5011

E-post: antsroomets@hotmail.ee

E-post: evaniglas@hotmail.com